

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1916 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående utgivande av ett personalregister till riksdagens protokoll 1809—1866.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottets behandling hänvisad motion nr 9 har herr *Kjellén* hemställt, »att riksdagen måtte uppdraga åt sina fullmäktige i riksgäldskontoret att verkställa utredning i och för upprättande och utgivande av ett fullständigt personregister till riksdagens protokoll för tidevarvet 1809—1866.»

Till stöd för sitt yrkande har motionären anført följande:

»Som bekant föreligger numera ett sammanhängande register till riksdagens protokoll fr. o. m. 1809 t. o. m. 1910, i trenne serier: den första för tiden 1809—1866, upprättad år 1893 av *J. Johansson* i Nora-skog, den andra för 1867—1899, upprättad 1899—1901 av *densamme*, den tredje för 1900—1910, upprättad år 1913 av *K. Hagman*. Det faller emellertid i ögonen, att medan de bägge senare (för kammarriksdagens tid) omfatta både person- och sakregister, så innehåller det förstnämnda arbetet endast sakregistret; något motsvarande personregister för ståndsriksdagens sista tidevarv finnes icke. Här framstår en brist i den parlamentariska uppslagslitteraturen, som synes böra botas.

Motionären.

På visst sätt och till en del har detta också skett. I riksdagens bibliotek förvaras tvenne band »Register till Pleni-Protokoller» för tiden 1809—1866, det ena för borgare- och det andra för bondeståndet, upprättade av kapten *Carl Nauckhoff* 1888—89 och sistnämnda år förvärfvade åt riksdagen (för en summa av 1,000 kronor, se *Carl Nyströms* motion nr 129 i andra kammaren och statsutskottets bet. nr 49, 2:o). Vartdera bandet innehåller först ett alfabetiskt »Namnregister», med uppgifter om vederbörandes namn, titel, bostad, valdistrikt och beviljade riksdagar, och sedan ett »Riksdagsregister» med anvisningar om avgivna

yttranden under varje riksdag för sig i löpande följd. Men de äro handskrivna; jämte riksdagsbibliotekets exemplar existerar veterligen endast tvenne, det ena i kungl. biblioteket (enligt påskrift förvärfvade 1890 för 100 kronor) och det andra i utgivarens privata ägo. Därtill finnes arbetet vid jämförelse med de senare personregistren (1867—99 och 1900—10) lida av en ofullständighet så till vida, som det icke innehåller några uppgifter om uppdrag inom riksdagen och dess delegationer, som tillkommit vederbörande. Ur rent personalhistorisk synpunkt är det Nauckhoffska registret således magrare än de redan publicerade. Å andra sidan är det i riksdagshistoriskt avseende vida fylligare än det Johanssonska för 1867—99, vilket senare saknar alla anvisningar om avgivna yttranden. Endast det Hagmanska registret, som uppfyller bägge dessa fordringar, är att betrakta som fullständigt.

Att döma av nu anställda stickprov, liksom av den praktiska erfarenheten inom riksdagsbiblioteket, synes det Nauckhoffska arbetet innehåva den erforderliga graden av tillförlitlighet; statsutskottet 1889 uppställde också en »föregången granskning» som villkor för inköpet. Ur denna synpunkt lär det sålunda utan vidare undersökning kunna läggas till grund för en utgivning på trycket, varigenom det själfv bleve både lättare tillgängligt och bättre konserverat. För personalregistret i fråga betyder detta ett undångjort förarbete av mycket väsentlig betydelse. Vad som återstår för borgare- och bondeståndens räkning synes sålunda inskränka sig till en komplettering ur den ovan antydda personalhistoriska synpunkten.

För de bägge övriga ståndens del ställer sig saken något annorlunda. Där har behovet av ett register från början varit mindre, för så vitt adelsprotokollen för hela tidevarvet och prästeståndets protokoll åtminstone från och med 1840—41 års riksdag redan innehålla namnregister med sidohänvisningar till avgivna yttranden. Här erfordras alltså endast en sammanfattning av dessa uppgifter, jämte komplettering med notiserna om de parlamentariska uppdragen (i likhet med vad nyss anmärkts för det Nauckhoffska registret). Kvar står sedan endast tiden före 1840 för prästeståndets räkning, och här allena behöves utgivaren upptaga arbetet från grunden, i det att så gott som allt förarbete saknas.

Då jag härmed sätter i fråga, att riksdagstrycket för tidevarvet 1809—1866 skall kompletteras med ett fullständigt personregister, så skulle alltså utgivarens uppdrag sönderfalla i trenne skilda slag. Det första beträffar *borgare- och bondestånden* för hela tiden; där skulle det innebära att befordra det Nauckhoffska registret till trycket, sedan det

supplerats med notiser om vederbörandes uppdrag inom riksdagen. Det andra beträffar *präteståndet efter 1840* samt *riddarhuset* för hela tiden; här innebär uppgiften att sammanföra de tryckta namnregistren, sedan de försetts med liknande supplement. Det tredje slutligen beträffar *präteståndet 1809—1835* och innebär en original undersökning av protokollet, såväl vad de antydda uppdragen som vad de avgivna yttrandena angår, att sammanfattas och utgivas som föregående.

För ett fullständigt, sammanhängande personalregister över det nuvarande statsskicket första århundrade skulle yttermera erfordras en efterrevision av det Johanssonska arbetet för 1867—99 i syfte att komplettera detsamma med anvisningarne om parlamentariska yttranden; men denna tidsödande uppgift faller utanför den här uppdragna ramen för det mera trängande behovet.

Statsutskottet 1889 motiverade sitt förord för det Nauckhoffska arbetets förvärvande så, att det fann »ett dylikt namnregister vara ett, om än ej oundgängligen nödvändigt, dock gagneligt komplement» till sakregistret. Med det ökade intresse för riksdagshistoria i allmänhet och parlamentarisk personalhistoria i synnerhet, som följt med samhällets växande demokratisering, är det att antaga, att betydelsen av ett dylikt arbete numera skall skattas högre än detta svala förord synes innebära. Vi se däri en ovärderlig lättnad och hjälp vid studiet av politiska livsgärningar, vilka till dels ännu icke helt försvunnit ur nu levande vittnens minne, och vilka i varje fall varit grundläggande för det offentliga liv, vartill vår generation är så gott som närmaste arvtagaren.

Det är sålunda att förmoda, att riksdagen icke heller skall finna de med arbetet förenade kostnaderna hinderliga för ett beslut, så mycket mindre som dessa — vid de ovan angivna, gynnsamma omständigheterna — icke ens närmelsevis skulle vara att jämföra med föregående utgifter för liknande ändamål. Till upplysning i denna del kan meddelas, att ett rentryck av det Nauckhoffska arbetet (sådant det nu föreligger), i samma uppsättning och format som de redan publicerade registren samt i en upplaga på 1,000 exemplar skulle, enligt sakkunnig beräkning, bilda en volym på omkring 140 sidor och betinga en kostnad av omkring 3,000 kronor (band oberäknat). För de två högre ståndens räkning — med adelsmännens talrikhet och prästernas talförhet — skulle kostnaden utan tvivel ställa sig något högre, och därtill komme sedan honorar till utgivaren m. m.

Jag föreställer mig emellertid, att riksdagen, om den över huvud vill befordra ärendet, nu liksom i föregående fall av liknande beskaf-

fenhet önskar hänskjuta frågan till en föregående utredning genom riksgäldskontorets försorg, innan det definitiva beslutet fattas.»

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande över ifrågavarande motion och hava fullmäktige i skrifvelse den 2 innevarande mars meddelat, att fullmäktige med anledning därav inhämtat yttrande av riksdagens bibliotekarie, ävensom att denne i saken anfört följande:

Riksdagens
bibliotekarie.

»Herr Kjellén har i sin motion påpekat en kännbar brist, som är rådande beträffande det över riksdagens protokoll fr. o. m. 1809 och framåt upprättade registret. För tidsperioden 1809—1866 är nämligen detta registerverk endast ett »sakregister» och sålunda i saknad av alla personuppgifter. I detta hänseende har man vid forskning och utredning rörande nämnda tid fått söka sig fram med tillhjälp dels av ett par handskrivna förteckningar, dels av riksdagshandlingarnas årsregister, vilka dock, såsom motionären påpekat, föreligga i mycket ofullständigt skick. Denna brist gör sig, särskilt inom riksdagens bibliotek, åter och åter påmint, och att den kunde afhjälpas vore i hög grad önskligt såväl för arbetet inom riksdagen och statsförvaltningen som ock för forskningen, både den politiska och i synnerhet personhistoriska. Jag får på det livligaste tillstyrka motionärens framställning om utredning rörande ifrågavarande sak.»

Fullmäktige i
riksgäldskon-
toret.

För egen del hava fullmäktige anfört, att, då fullmäktige i likhet med motionären och riksdagens bibliotekarie funne det önskvärt, att ifrågavarande brist i registret till riksdagens protokoll för åren 1809—1866 undanröjdes, fullmäktige icke hade något att erinra mot motionärens hemställan om uppdrag åt fullmäktige att verkställa utredning av frågan.

Utskottet.

Motionären har i sin förevarande framställning erinrat, att registverket över riksdagens protokoll för tidsperioden 1809—1866, i olikhet med motsvarande verk för åren 1867—1899 och 1900—1910, endast vore ett sakregister och att sålunda alla personuppgifter saknades däri; och har motionären därför hemställt om en utredning i syfte att undanröja denna brist.

Enligt vad av ovannämnda yttranden framgår, har förslaget tillstyrkts av såväl fullmäktige i riksgäldskontoret som riksdagens bibliotekarie.

Även utskottet finner det vara önskvärt, att en dylik utredning kommer till stånd och torde, på sätt förut i liknande fall ägt rum, det böra uppdragas åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta genom sakkunnig person verkställa ifrågavarande utredning.

De härför erforderliga medlen lära självfallet komma att bestridas av förslagsanslaget till riksdagskostnader.

Åberopande vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, må uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta genom sakkunnig person verkställa utredning i och för upprättande och utgivande av ett fullständigt personregister till riksdagens protokoll för tidevarvet 1809—1866 samt efter verkställd utredning framlägga resultatet därav för riksdagen.

Stockholm den 21 mars 1916.

På bankoutskottets vägnar:

THEODOR ADELSWÄRD.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Trapp, Ekman, Gustafsson*, friherre *Langenskiöld, Roos, Montgomery* och *Jönsson* samt

av andra kammaren: herrar *Söderberg* i Stockholm, *Kristensson, Söderberg* i Hobborn, *Jonsson* i Gumboda, *Lindvall, Anderson* i Knapasjö och *Olsson* i Berg.
